

HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Päivitetty 1/2026

Suomen Kirjailijaliitto, Suomen tietokirjailijat ja Suomen Kustannusyhdistys ovat laatineet yhdessä hyvät käytännöt. Hyvät käytännöt koostuvat periaatteista ja muistilistasta, jotka muodostavat yhteisen kokonaisuuden. Niiden tarkoituksena on edistää sujuvaa kanssakäymistä ja reilua peliä kirjailijan ja kustantajan kustannussopimussuhteissa. Kirjailijalla tarkoitetaan näissä ohjeissa kaikkien eri kirjallisuuden lajien kirjailijoita. Hyvät käytännöt ja muistilista on tarkoitettu osapuolten tueksi, kun kustannussopimuksista neuvotellaan.

KIRJAILIJAN JA KUSTANTAJAN VÄLISEN SOPIMUSSUHTEEN PERIAATTEET

1. Kustannussopimuksen osapuolet, kirjailija ja kustantaja, ovat toisilleen lojaaleja ja ottavat huomioon molempien osapuolten tarpeet.
2. Kustannussopimus tehdään aina kirjallisesti ennen yhteistyön aloittamista.
3. Kirjailija ja kustantaja neuvottelevat sopimusluonnoksesta, käyvät kohdat lävitse ja kirjoittavat auki sopimuksessa mahdollisesti olevat selventämistä vaativat kohdat.
4. Sopimuksessa olevat väljät ilmaisut kuten ”kohtuullinen aika”, käydään keskustellen lävitse ja täsmennetään.
5. Keskustellaan mitä kilpailukiellolla käsillä olevan sopimuksen yhteydessä käytännössä tarkoitetaan.

Esimerkiksi, että

- sopimus koskee vain sopimuksessa tarkoitettua teosta eikä esimerkiksi kirjailijan tulevia teoksia
 - kirjailija saa vapaasti luennoida kirjan aiheesta ja kirjoittaa muunlaisia teoksia samasta temasta.
6. Kustantaja ja kirjailija neuvottelevat palkkiosta ja käyvät läpi eri jakelukanavien (esim. suoratoistopalvelut) ja julkaisumuotojen ansaintalogiikkaa. Kustantaja ja kirjailija keskusteleval ensipainoksen määrästä.
 7. Palkkiota koskeva kirjallinen tilitys sisältää ajankohtaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä eri julkaisumuodoissa sisältäen tiedot siitä syntyneistä tuloista ja kirjailijalle maksettavasta korvauksesta kaikkien hyödyntämistapojen osalta alan erityispiirteet ja käytännöt huomioiden. Tilitykseen annetaan tarvittaessa lisäselvitystä. (Ks. ohjeellinen taulukko tilityksistä.)

8. Molemmat osapuolet huolehtivat teoksen tekijänoikeuksien kunnioittamisesta ja ilmoittavat toisilleen, mikäli huomaavat teoksen tekijänoikeuksia loukatun.
9. Sovitaan tekoälyn hyödyntämisen periaatteista: Keskustellaan sen hyödyntämisestä teoksen tekemisessä tai sisällön tuottamisessa sekä keskustellaan siihen liittyvistä riskeistä. Keskustellaan, miten teosta tulisi suojata tekoälyn kouluttamiselta. (Ks. muistilistan kohta 6.)
10. Osapuolet käyvät lävitse suunnitelmat ja sopivat aikatauluista, jotka koskevat kustannussopimuksen kattamia julkaisumuotoja.

Osapuolet pitävät toisensa ajan tasalla teokseen liittyvistä asioista, kuten aikataulumuutoksista.
11. Kirjailija ja kustantaja keskusteleval kirjan nimestä ja kannesta. (Ks. muistilistan kohta 12.)
12. Keskustellaan kirjailijan oikeudesta lunastaa jäännöspainos.
13. Erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan neuvottelemalla.

MUISTILISTA SOPIMUSOSAPUOLTEN TUEKSI

1. Mainitaan nimeltä teos, jota sopimus koskee.
2. Määritellään sopimuksen osapuolet, kustantaja ja kirjailija.
3. Mainitaan, että kirjailijalla on yksinomainen tekijänoikeus siihen teokseen, josta sopimusta ollaan solmimassa.
4. Määritellään luovutettavat oikeudet eli luetellaan, mitä julkaisuoikeuksia kirjailija sopimuksella luovuttaa kustantajalle. Ne voivat olla:
 - oikeus julkaista teos painettuna laitoksena: kirjana, taskukirjana, tarvepainatettuna laitoksena (Print-on-demand)
 - oikeus julkaista teos sähkökirjana
 - oikeus julkaista teos äänikirjana
 - oikeus teoksen käännösoikeuksien myyntiin
5. Sovitaan kilpailukiellosta. (Ks. periaatteiden kohta 5.)
6. Keskustellaan ja sovitaan tekstin- ja tiedonlouhinnan kielto-oikeuden käyttämisestä (ns. tekoälyn kouluttamisen kielto).
7. Sovitaan käsikirjoituksen luovutusajankohta.

8. Sovitaan tekijänpalkkiosta:
- Tekijänpalkkion suuruus (palkkioprosentti ja sen mahdollinen porrastus rojaltipohjaisessa sopimuksessa) jokaisen julkaisumuodon osalta erikseen; tekijänpalkkion tulee olla asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus teoksen hyödyntämisestä.
 - Tilitysvastavuus/ tekijänpalkkion maksuaikataulu.
 - Taattu ennakko ja sen maksuaikataulu rojaltipohjaisessa sopimuksessa.
9. Sovitaan kirjailijan tarkastusoikeudesta eli oikeudesta selvittää tilityksen oikeellisuus. Tarkastusoikeuden tulee olla ajallisesti kohtuullinen.
10. Mikäli teoksessa on kuvitusta, sovitaan kuvitussuunnitelmasta ja kuvien tekijänoikeuksista.
11. Sovitaan kirjailijan saamat vapaakappaleet eri julkaisumuodoista
12. Määritellään kustantajan oikeudet, joita voivat olla:
- myynninedistämiskappaleet kohtuullisissa määrin
 - ulkoasusta ja kannesta sekä teoksen nimestä päättäminen
 - markkinoinnista päättäminen
 - hinnoittelu
 - jäännöserän makulointi.
13. Määritellään kustantajan velvollisuudet, joita voivat olla:
- kustannustoimittaminen
 - teoksen markkinointi.
14. Keskustellaan teoksen markkinoinnista ja jakelusta, kuten kustantajan suunnittelemista tai tavanomaisista markkinointitoimenpiteistä vastaavien teosten kohdalla sekä kirjailijan mahdollisesta osallistumisesta markkinointiin.
15. Sovitaan kustannusoikeuden lakkaamisesta ja kaikkien sovittujen julkaisumuotojen osalta oikeuksien palautumisesta kirjailijalle.
16. Määritellään, miten erimielisyydet sovittelaa, esimerkiksi neuvottelemalla ja sen jälkeen käräjäoikeudessa.
17. Päiväys ja allekirjoitukset.